

LitLab Leesclub

Leesclub 108: Schuld & criminaliteit

Mariken van Nieumeghen van een onbekende auteur

Spelregels

In deze leesclub discussieer je met een groepje van 4 tot 6 lezers over *Mariken van Nieumeghen*. Je doet dat aan de hand van kaartjes met vragen over de tekst. De leesclub begint met een korte inleiding, die een van de spelers voorleest. Daarna volgen 4 rondes:

1. Ronde 1 bestaat uit 5 quizvragen over de tekst. Een van de spelers leest de vragen voor en alle spelers (inclusief voorlezer) schrijven hun antwoorden op een blaadje. Na het omdraaien van de laatste vraag verschijnen de juiste antwoorden in beeld. Daarna berekent iedereen zijn score.
2. Ronde 2 is een algemeen vragenrondje over de tekst: de spelers benoemen om de beurt wat ze onduidelijk vonden en proberen samen een antwoord te vinden. Als de grootste onduidelijkheden opgelost zijn, begint ronde 3.
3. Degene met de meeste goede antwoorden op de quizvragen mag als eerste een kaartje van de discussievragen omdraaien van een stapel naar keuze. Hij of zij geeft antwoord op de vraag, waarna de rest mag reageren. Vervolgens kiezen de overige spelers om de beurt een kaartje van een van beide stapels. Als een discussievraag herhaalt wat eerder in het gesprek al aan bod gekomen is, mag de speler die aan de beurt is een volgende kaart omdraaien. Dit gaat zo door totdat alle kaartjes omgedraaid zijn.
4. Aan het einde van de discussie komen de spelers samen tot een oordeel over de tekst. In ronde 4 geven ze een oordeel uitgedrukt in sterren en motiveren zij hun keuze.

Deze leesclub werd ontwikkeld door Bob Dijkgraaf, Nicolette Hendriks, Axel Venker en Armand ten Voorde, onder begeleiding van Roeland Harms en in samenwerking met de redactie van LitLab, een digitaal laboratorium voor literatuuronderzoek op de middelbare school. Ga voor meer lesmateriaal naar www.litlab.nl. Een docentenhandleiding en een didactische verantwoording van deze werkvorm zijn beschikbaar via www.litlab.nl/docenten.

Deze leesclub is gratis beschikbaar onder de Creative Commons licentie 'Naamsvermelding-NietCommercieel-GelijkDelen 4.0 Internationaal'.

Inleiding

‘Here god, hoe wert mijn bloet verweremde
Int hooren van desen wagenspele!
Ick hoor dier redenen ende argumenten soe vele,
Dat ick puer achterdincken crighe ende berou.’

Hertaling:

God, het kan me vanbinnen verwarmen
dat ik dit wagenspel mag horen
met argumenten die me zo bekoren,
dat ze leiden tot inkeer en echt berouw.

Mariken van Nieumeghen, regel 806-809.

Hertaling: Willem Wilmink, in: Knippenberg, T. (red.). (1998). De waar gebeurde en wonderbaarlijke geschiedenis van Mariken van Nieumeghen. p.41. Stichting Bulkboek.nl.

Mariken van Nieumeghen is het spannende verhaal van een meisje dat haar ziel verkoopt aan de duivel. Mariken wordt door haar oom voor boodschappen naar de grote stad Nijmegen gestuurd. Ze kan niet voor het donker weer thuiskomen en vraagt daarom onderdak bij haar tante. Maar deze boosaardige vrouw stuurt haar weer de straat op, waarna ze er helemaal alleen voor staat. Wanhopig bidt ze om hulp, van God of desnoods van de duivel. Alleen die laatste geeft gehoor, in de gedaante van een zekere Moenen. In ruil voor haar ziel schenkt de duivel Mariken de kennis over alle talen en wetenschappen. Samen trekken ze naar Antwerpen. Daar zaait het tweetal zeven jaar lang dood en verderf, totdat Mariken door het zien van een moralistisch toneelstuk op de markt in Nijmegen tot inkeer komt. Maar is het dan niet te laat?

Mariken is geschreven tussen 1500 en 1515, op het grensvlak van de middeleeuwen en de renaissance. Kenmerken van beide periodes zijn terug te vinden in het verhaal: de opkomst van de grote stad met al zijn verleidingen, hekserij, rederijkerspoëzie en een wagenspel. Schuld en boetedoening staan centraal. Hoe zwaar de mens ook zondigt, door oprecht berouw en boetedoening is vergeving van God mogelijk. Over kwesties als deze – verleiding, schuld, berouw en vergeving – gaan jullie met elkaar in gesprek.

Ronde 1: Quiz

Draai de 5 kaartjes met quizvragen een voor een om en noteer allemaal het antwoord op een blaadje.

Ronde 2: Vragenronde

Wat vond je onduidelijk in *Mariken*, wat begreep je niet zo goed? Formuleer om de beurt een vraag over de tekst en probeer samen tot een antwoord te komen.

Ronde 3: Discussievragen

De speler met de meeste goede antwoorden op de quizvragen mag als eerste een kaartje omdraaien van een van de twee stapels met discussievragen.

Ronde 4: Oordeel

Geef *Mariken* samen een waardering uitgedrukt in sterren. Beargumenteer vervolgens jullie keuze. Wat vonden jullie goed en wat juist minder goed? Heeft de discussie jullie individuele oordeel veranderd, en zo ja, hoe? Probeer voorbeelden en argumenten te halen uit jullie reacties op de discussievragen.

Quizvraag 1

Waarom stuurt Marikens tante haar weg?

LitLab

Quizvraag 2

Moenen (de duivel) vraagt Mariken om haar naam te veranderen. Welke nieuwe naam kiest Mariken uiteindelijk?

LitLab

Quizvraag 3

Mariken legt een hele reis af. Noem ten minste vier steden waar Mariken tijdens haar reis is geweest.

LitLab

Quizvraag 4

Moenen vertelt Mariken dat hij haar de zeven vrije kunsten kan leren. Hij zegt ook dat hij haar iets anders **niet** zal leren. Wat leert Moenen haar niet?

LitLab

Quizvraag 5

Met welk idee komt de paus om Mariken te verlossen van haar zonden?

LitLab

Antwoorden

1. Haar tante beschuldigt haar van seksuele losbandigheid.
2. Emmeken
3. Nijmegen, Den Bosch, Antwerpen, Nijmegen, Keulen, Rome, en/ of Maastricht
4. zwarte kunst
5. Mariken moet ijzeren ringen dragen om nek en armen. Wanneer de ringen versleten zijn of vanzelf afvallen zijn haar zonden vergeven.

LitLab

Feest der herkenning? 1/8

De oom van Mariken voelt zich schuldig als hij zijn nicht op pad heeft gestuurd, omdat de stad gevaarlijk kan zijn en je overal schurken tegenkomt. Zijn jouw ouders of vrienden ooit bezorgd geweest om jou toen je zonder hen op pad was? Snap je die gevoelens? Leg uit waarom wel of niet.

Feest der herkenning? 2/8

Mariken gaat – nadat ze door haar tante onterecht is beschuldigd – op reis. Deze reis vervult een belangrijke rol in haar ontwikkeling. Waar zou jij naartoe willen als ‘tussenjaar’?

Feest der herkenning? 3/8

Mariken wordt verleid door Moenen, die haar alles wil leren in ruil voor liefde en gehoorzaamheid. Kun je je voorstellen dat zij door hem verleid wordt? Waarom wel of niet?

Feest der herkenning? 4/8

In Antwerpen krijgt Mariken een beetje spijt van haar zondige leven. Maar ze heeft het gevoel dat ze haar fouten niet meer kan herstellen. Snap je haar gedachten? Hoe zou jij daarover denken in haar plaats?

Feest der herkenning? 5/8

Lees nog eens het citaat in de inleiding, waarin je leest dat Mariken door het zien van het wagenspel tot inkeer komt. Heb jij weleens een inzicht gekregen na het zien van een film of serie, of na het lezen van een boek? Welk inzicht was dat?

Feest der herkenning? 6/8

Mariken wordt door de duivel huizenhoog opgetild, waarna hij haar neergooit met de bedoeling haar nek te breken. Marikens oom bidt voor haar en uiteindelijk is dat haar redding. Wanneer voelde jij je gesteund door de liefde van je familie of je vrienden?

Feest der herkenning? 7/8

De oom van Mariken voelt zich schuldig over haar lot en toont berouw. Vind je dat hij schuld heeft? Waarom wel of niet?

Feest der herkenning? 8/8

Mariken is zeven jaar met de duivel samen geweest en moet daarvoor streng boete doen. Om haar hals moet ze een ijzeren band dragen en zelfs twee om haar beide armen. Pas twee jaar voor ze sterft, worden deze banden door een engel afgedaan en is ze pas echt vergeven. Wat vind jij van deze straf? Is de straf volgens jou terecht of niet?

Feest der
herkenning? 3/8

Feest der
herkenning? 2/8

Feest der
herkenning? 1/8

Feest der
herkenning? 6/8

Feest der
herkenning? 5/8

Feest der
herkenning? 4/8

Feest der
herkenning? 8/8

Feest der
herkenning? 7/8

Stof tot nadenken? 1/8

Mariken wordt verleid door de duivel in de grote stad Nijmegen, en trekt met hem naar een andere stad: Antwerpen. Welk beeld krijg je zo uit het verhaal van een grote stad? Komt dat beeld overeen met het beeld dat jij van een stad hebt?

Stof tot nadenken? 2/8

Mariken gaat in Antwerpen vaak naar de herberg: vergelijkbaar met een hotel of café nu. Voor middeleeuwse vrouwen was het niet zo gebruikelijk om naar een horecagelegenheid te gaan als voor vrouwen in onze tijd. Hoe denk je dat de andere gasten naar iemand als Mariken zouden hebben gekeken?

Stof tot nadenken? 3/8

Moenen verleidt Mariken met de belofte haar de zeven vrije kunsten te leren. Dat waren in de middeleeuwen de zeven belangrijkste wetenschappen, zoals taalkunde, logica en sterrenkunde. Wat zegt het over Mariken dat zij haar ziel wil verkopen in ruil voor deze kennis? En oordeelt het verhaal volgens jou positief of negatief over Marikens verlangen naar kennis?

Stof tot nadenken? 4/8

Mariken draait om een jonge vrouw die omgaat met de duivel. Denk je dat dit verhaal ook verteld had kunnen worden met een man in de hoofdrol? Waarom wel of niet?

Stof tot nadenken? 5/8

In de zeven jaar die Mariken samen met Moenen doorbrengt, helpt ze hem om vele zielen voor zich te winnen en te verpesten. De duivel vermomt zich zo opnieuw in de gedaante van een meisje en jonge vrouw. Wat leert dit verhaal je over het middeleeuwse beeld van de duivel?

Stof tot nadenken? 6/8

In het verhaal spelen God en Maria een belangrijke rol. Welk beeld krijg je uit dit verhaal van hen? En wat vertelt dit je over het geloof in de middeleeuwen?

Stof tot nadenken? 7/8

De overgang van middeleeuwen en renaissance was een periode van grote heksenvervolgingen. Vrijwel uitsluitend vrouwen werden om uiteenlopende redenen beschuldigd van hekserij. Zie je in het heden nog sporen van dit vrouwonvriendelijke beeld dat vrouwen 'als een heks' zijn: gevaarlijk of duivels voor (onschuldige) mannen?

Stof tot nadenken? 8/8

Het personage van Mariken maakt een ontwikkeling door: van het leven vóór, met en na Moenen. Je kunt zeggen dat een ideaal en een zondig vrouwbeeld elkaar afwisselen. Wat is het ideale vrouwbeeld dat je uit dit verhaal voorgeschoteld krijgt?

Stof tot
nadenken? 3/8

Stof tot
nadenken? 2/8

Stof tot
nadenken? 1/8

Stof tot
nadenken? 6/8

Stof tot
nadenken? 5/8

Stof tot
nadenken? 4/8

Stof tot
nadenken? 8/8

Stof tot
nadenken? 7/8